

DANIELA ŠIANDOROVÁ

Causerie about Cyprich

Robert Cyprich: Experiment, tranzit.sk, Bratislava (11. 12. 2020 – 19. 3. 2021).
Curated by: Beata Jablonská, Ján Kralovič, Jan Mlčoch

Annotation

Tranzit.sk opened, in its Bratislava exhibition space in December of last year, the exposition *Experiment*. It presented work by one of the most important figures in Slovakia's unofficial neo-avant-garde scene, the theoretician and action and conceptual artist Robert Cyprich (1951 – 1996), who passed away before his time at the age of 45. A renewed interest in the artist's body of work, in part arising from fresh access to his estate, culminated in a project we might regard as a significant contribution to the art history that maps activity by the unofficial scene, at the same time having the potential to trigger new research that would round out this completed oeuvre and more besides. A good illustration of this is the accompanying project *Extensive Situation*, participated in by young artists, who updated Cyprich's ideas using the contemporary art vernacular. The reviewer assesses the exhibition, drawing on her own experience from research undertaken as part of her thesis: *Theoretical and Artistic Work of Robert Cyprich in the Context of Time Period*, defended at Trnava University in 2020.

Daniela Šiandorová (1996), studied pedagogy at the Trnava University in Trnava. In 2020, she completed her master's degree by defending a diploma thesis with the topic *Theoretical and Artistic Work of Robert Cyprich in the Context of Time Period*. Since 2017, she has worked as a gallery educator at the Slovak National Gallery and Schaubmar's Mill. She is currently an intern at the MeetFactory / Center for Contemporary Art in Prague.
danielkasiandorova@gmail.com

DANIELA ŠIANDOROVÁ

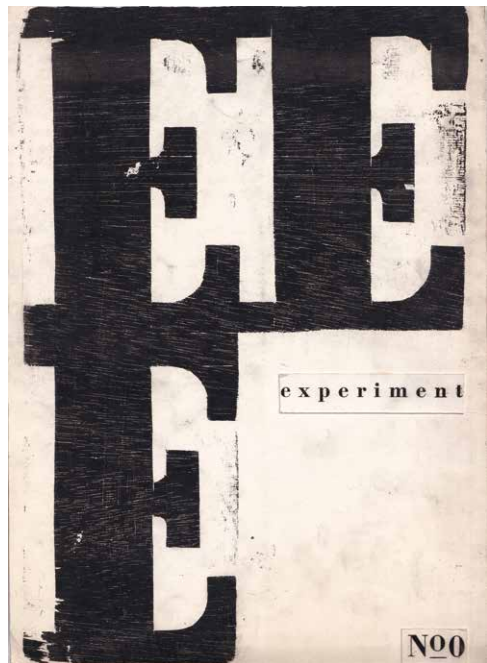
Causerie o Cyprichovi

Robert Cyprich: Experiment, tranzit.sk, Bratislava (11. 12. 2020 – 19. 3. 2021).
Kurátori: Beata Jablonská, Ján Kralovič, Jan Mlčoch

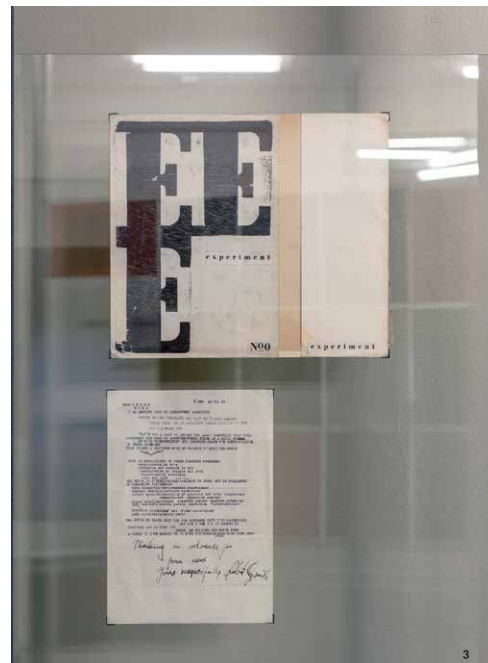
Anotácia

Tranzit.sk v decembri minulého roka (11. 12. 2020 – 19. 3. 2021) sprístupnil vo svojich výstavných priestoroch expozíciu *Experiment*. Výstava prezentuje tvorbu jednej z dôležitých postáv slovenskej neoavantgardnej scény, teoretika a umelca Roberta Cypricha (1951 – 1996). Opätovný záujem o autorovu tvorbu, vyvolaný okrem iného i nájdením jeho pozostalosti, bol zavŕšený výstavným projektom, ktorý môžeme označiť za významný príspevok k dejinám umenia mapujúcim aktivitu neoficiálnej scény. Dôležitou súčasťou výstavy je sprievodný participatívny projekt *Extenzívna situácia*, na ktorom sa zúčastnili mladé autorky a autori posúvajúci Cyprichove myšlienky do súčasnosti. Recenzentka výstavu analyzuje a hodnotí na základe vlastných skúseností získaných výskumom uskutočneným v rámci diplomovej práce *Teoretické a výtvarné dielo Roberta Cypricha v kontexte doby* (Trnavská univerzita, 2020).

Katarína Karafová – Michal Huštaty; Čas slnka, 2020, screenshot z videa. V popredí Robert Cyprich: Autoportrét, po roku 1972, fotomontáž, č/b foto, 17,7 x 24 cm, detail

Robert Cyprich: EXPERIMENT, No. 0, maketa nultého čísla časopisu, návrh obálky, 1968 – 1969, papier, tuš, 31 x 21,5 cm

Pohľad do vstupných výstavných priestorov s maketou nultého čísla časopisu Experiment. Dole kópia Cyprichovho listu z 23. 7. 1969, kde informuje zahraničnú odbornú verejnosť o pripravovanom číisle časopisu. Archív The Gilbert and Lila Silverman Fluxus Collection Archives, MoMA

Zapĺňanie bielych miest na mape zakázaného umenia je pre teoretikov umenia aj tridsať rokov po Nežnej revolúcii dôležitou témou. Iniciatíva reaktivovať umelecký odkaz ďalšieho z generácie konceptuálno-akčných umelcov sa objavila po dlhšom období.¹ Výstava pod názvom *Experiment* bola očakávaným kurátorským projektom, ktorý v koncepcii Beaty Jablonskej, Jána Kraloviča a Jana Mlčocha prezentuje verejnosti najmladšieho z predstaviteľov slovenskej neoavangardnej scény, Roberta Cypricha. Tento konceptuálny a akčný umelec a výtvarný teoretik patril medzi „najvýraznejšie mladé osobnosti výtvarnej scény Československa“² „Aktívne vstúpil na scénu experimentálneho umenia ešte ako stredoškôlak a príliš skoro odišiel, nielen zo scény, ale aj zo života, ako 45-ročný.“³ Od jeho smrti ubehlo dvadsaťpäť rokov a jeho individuálna činnosť na poli teórie a praxe umenia sa na prvý pohľad mohla javiť ako navždy stratená. Na rozdiel od jeho kolegov, ktorí svoju tvorbu precízne archivovali, Cyprich v snahe „o komunikáciu, ktorá prináša živé plody“⁴, neprivatizoval vlastné výsledky, ale koncepty, mailartové diela či fotografické dokumentácie rozposielal umeleckým kolegom a priateľom do celého sveta. Svoje idey vysvetľoval v korešpondencii a otváral tak širokú diskusiu o zmysle tvorby a umenia. Takmer nulové zastúpenie v zbierkach domácich inštitúcií, ale i povaha Cyprichovho diela zapríčinili slabú viditeľnosť

1 Zásadným spôsobom bola jeho tvorba (spolu s tvorbou Milana Adamčiaka) prezentovaná na výstave *Umenie akcie 1965 – 1989*. Bližšie pozri: RUSINOVÁ, Zora. *Umenie akcie 1965 – 1989*. Bratislava: Slovenská národná galéria, 2001.

2 Interview autorky recenzie s Alexom Mlynárčikom 19. novembra 2019.

3 Interview autorky recenzie s Janou Geržovou 23. januára 2020.

4 ADAMČIAK, Milan. In memoriam. In *Galéria*, 1996, č. 3, s. 14.

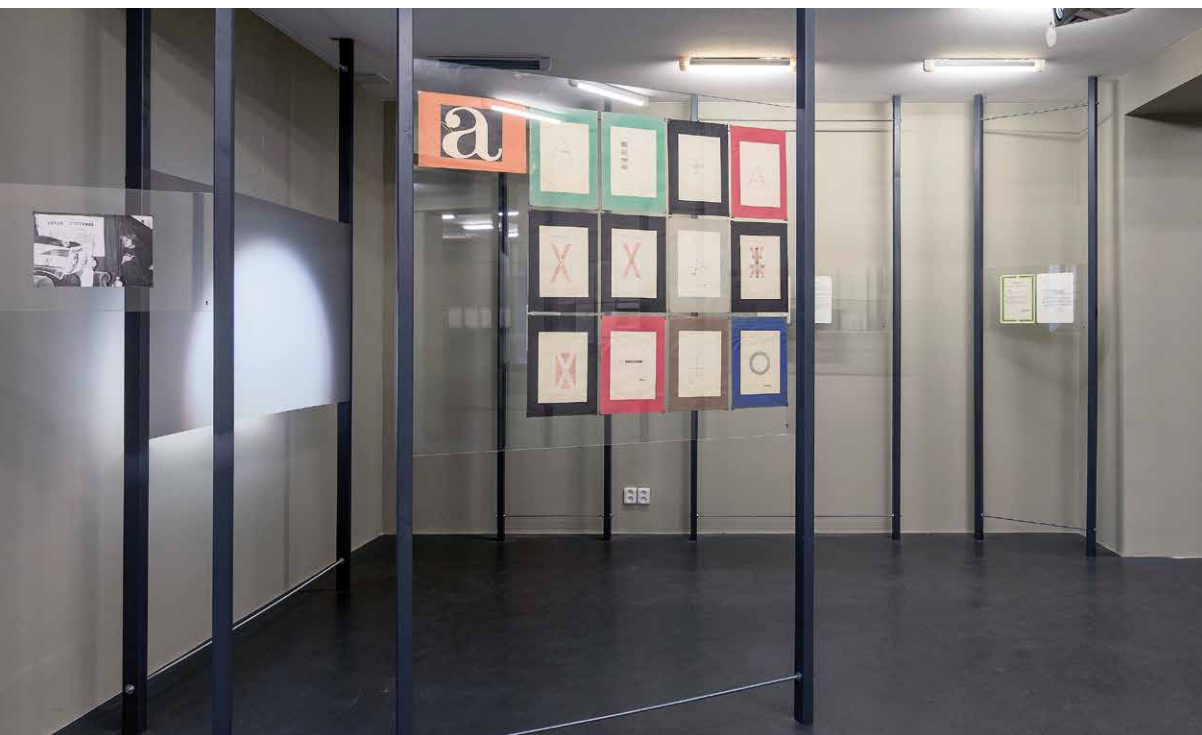

Celkový pohľad do výstavných priestorov

v akvizíčných stopách našich galérií. Na Slovensku v súčasnosti evidujeme devätnásť diel a listov, ktoré sa prostredníctvom pozostalosti Júliusa Kollera dostali do vlastníctva Slovenskej národnej galérie. Početnejšie zastúpenie nájdeme v českých zbierkotvorných inštitúciách, kde sa jeho meno objavuje v akvizícii Múzea umenia v Olomouci, Fait Gallery Brno a pražskej Národnej galérie. Jeho stopa sa však nekončí za hranicami bývalého Československa – je zastúpený aj v archíve MoMA – The Gilbert and Lila Silverman Fluxus Collection, Centre Pompidou – kolekcií Hervé Fischera – a v uzavretom archíve Pentabox 69, Zentrum für Kunst und Medien.

Kurátorská trojica upozorňuje, že výstava *Experiment* nie je monografickým spracovaním autorovej tvorby, ale sprístupnením časti jeho pozostalosti uchovanej českým umelcom a kurátorom Janom Mlčochom (nar. 1953). Napriek tomu môžeme hovoriť o prvej oficiálnej samostatnej výstave, na ktorej sa napriek značne limitovaným priestorom prezentuje súbor takmer troch desiatok diel, listov a fotografických dokumentácií, ktoré ukazujú široké spektrum jeho aktivít vrátane konceptuálneho umenia, vizuálnej poézie, grafických partitúr, mail artu, text artu, performancií či participatívnych akcií.

Výrazným gestom kurátorov je samotný názov výstavy vychádzajúci z názvu rovnomenného časopisu (s podtitulom časopis pre konfrontáciu experimentov v umení), ktorý pripravovala v rokoch 1967 – 1968 dvojica mladých ružomberských intelektuálov – Milan Adamčiak (1947 – 2017) a Robert Cyprich. Názov výstavy je tak paralelou ku koncepcii časopisu, „akcie-neakcie“, ale i svedectvom doby, keď sa po okupácii Československa armádou Varšavskej zmluvy v lete 1968 postupne eliminovali slobodné aktivity umelcov nepodriadujúcich sa dogme opakovane nastoleného socialistického realizmu.

Robert Cyprich: 13 listov zo série Vizuálna poézia, 1968, strojopis, tuš, farebné listy, cca 30 x 20,9 cm

Robert Cyprich: Absolutizmus, zo série Vizuálna poézia, 1968, strojopis, tuš, farebné listy, cca 30 x 20,9 cm

Hlavným redaktorom časopisu mal byť Vincent Šabík, v tom čase šéfredaktor *Revue svetovej literatúry*. Autori sa rozhodli prezentovať autentické materiály o akčnom umení, fluxuse, intermédiách, počítačovom umení atď. Vďaka živým medzinárodným kontaktom získali relevantné množstvo originálnych textov. Dick Higgins im poslal zborník *Foew*, Ben Vautier návody na eventy a Eugen Brikcius podklady k experimentálnemu umeniu. Cyprich informácie o pripravovanom časopise rozposielal do celého sveta. V korešpondencii, ktorá sa nachádza v archíve The Gilbert and Lila Silverman Fluxus Collection Archives, MoMA, píše, že v „Československu je množstvo dobrých výtvarníkov, ktorým chýba miesto pre konfrontáciu ich vlastných názorov“. Práve táto absencia sa stala kľúčovým dôvodom, ktorý viedol k založeniu experimentálneho časopisu. Pripravené nulté číslo s tematikou veda a technika v umení, syntéza umení, umenie a život, experimentálna estetika, ktoré obsahovalo texty, recenzie, ukážky akustických kresieb či konkrétnej poézie, nikdy nevyšlo. Reminiscenciu v podobe obálky spomínaného časopisu našiel divák hneď pri vstupe do galérie vo forme kópie jedinej zachovanej matice, ale i vo vizuálnej podobe aktuálneho katalógu výstavy.

V katalógu kurátori prezentujú názory Roberta Cypricha prostredníctvom zaujímavej stratégie – imaginárneho rozhovoru, ktorý zostavili na základe citátov z autentických textových materiálov. Oporným pilierom bol výber z korešpondencie adresovanej českým umelcom J. H. Kocmanovi a Petrovi Štemberovi a slovenským kritikom umenia Tomášovi Štraussovi a Radoslavovi Matuščíkovi, ako aj Cyprichove texty *Vážená pani*, *Vážený pán* (Mladá tvorba, 1969), *Ex alio loco* (1983) a *Marklücke* (1978 – 1979). Prostredníctvom otázok, ktoré kurátori ex post sformulovali, sa dozvedáme viac o realizovaných dielach, spolupráci s Milanom Adamčiakom či Alexom Mlynárčikom, ale aj o zmysle umenia, a môžeme sledovať premeny autorovho myslenia a tvorby determinované spoločenskými udalosťami – od šesťdesiatych rokov cez normalizačné sedemdesiate roky, keď vznikali jeho ťažiskové práce, až po roky osemdesiate, keď u neho dominovala kritická textová reflexia tvorby iných autorov. Napriek tomu, že kurátori s touto časovou líniou pri inštalácii výstavy explicitne nepracujú, divákovi postupne odhaľujú rôzne vrstvy Cyprichovej tvorby, odzrkadľujúce „trendy“ prítomné na vtedajšej umeleckej scéne, ale i diela, ktorých aktuálnosť pretrváva dodnes.

Robert Cyprich: EX-TENZIA (sociodemonštratívna aukcia), 19. 4. 1980, Divadlo u Rolanda, Bratislava

Obdobie intenzívnej spolupráce s Milanom Adamčiakom, spojené so snahou integrovať hudbu do výtvarného umenia, je na výstave reprezentované trinástimi ukážkami vizuálnej poézie, ktorá spolu s grafickými a priestorovými partitúrami zaručila obom autorom účasť na kľúčovej výstave *Partitúry* (Brno, 1969) kurátorovanej Jiřím Valochom, a tým aj miesto na československej scéne experimentálneho umenia. Pod hlavičkou skupiny Ensemble Comp.⁵ organizovali v Ružomberku *I. Večer novej hudby* (1969) ako prezentáciu hudobných opusov, montáží a improvizácií a neskôr v Bratislave intermediálny happening *Vodná hudba* (1970) v krytej plavárni Bernolákovho internátu. Cyprich vo svojom programe inklinoval aj k práci so širším spoločenským vplyvom, ktorá bola blízka Mlynárčikovmu umeleckému programu. Za predzvesť tejto orientácie môžeme považovať vystavené dielo zo série architektonických štúdií *Hide-and-see/syntola III. – schovávačka pre dospelých* (1969), ktoré, ako uvádza autor, „boli veľkolepými kultúrnymi celkami hier, zábavy, poznania, zážitkov a duševnej rekonvalescencie“⁶. Práve „hra ako niečo poetického, nezáväzného a zároveň veľmi definovateľného vo svojej podstate“⁷ bola tým aspektom, ktorý priviedol Cypricha k spolupráci s Mlynárčikom. Neoddeliteľnou súčasťou jeho tvorby, v tomto prípade i výstavy, sú emblematické akcie, na ktorých participoval: *I. Festival snehu* (1970), *Deň hier – „Keby všetky vlaky sveta“* (1971) či *Záhrady rozjímania* (1970). Väčší priestor však dostali aj ukážky menej známych diel, ktoré prepájajú motív hry, športu či súťaženia. Tieto konceptuálne stratégie prítomné v umení začiatkom sedemdesiatych rokov viedli autorov k založeniu *TJ Inter Bratislava*. Ako paralelu k existujúcemu športovému klubu vytvorili výtvarný oddiel, prostredníctvom ktorého iniciovali viacero medzinárodných participatívnych projektov založených na mailartových výzvach. Dôležitými sa v kontexte výstavy stávajú ukážky neskorších diel s citelným vplyvom Mlynárčikovho programu. Je to najmä Cyprichova nemiznúca viera v moc tímovej práce, ktorú využil napríklad pri organizácii *Hip-Hop meeting koncertu* (1974) na Hrebienku vo Vysokých Tatrách aktivovaním účastníkov Svetového pohára v lyžovaní. Doteraz nedostupná dokumentácia tejto akcie je na výstave zastúpená návrhom katalógu spolu s fotografiou, logom Svetového pohára a dvoma vstupenkami.

Výstava priniesla ďalšie svedectvá, ktoré potvrdzujú Cyprichov neskorší odklon od veľkolepých akcií a prechod k privátnejšej forme mail artu či text artu. Zaujímavé sú diela, ktoré vznikali ako reakcia na intenzívnu polemiku o vzťahu medzi hodnotou diela a trhom s umením. V liste adresovanom J. H. Kocmanovi Cyprich píše: „... v projekte nezávislej účasti na benátskom bienále *Souvenir du Présnt* bol podaný návrh na zasypanie Benátok falošnými bankovkami z lietadiel a áut. Išlo o ‚defetišizáciu‘ peňazí ako hybnej sily medziľudských vzťahov a megalomanizmu. No a malo to i polohu umelecko-kritickú, keďže bankovky boli predajné, t. j. stodolárovka bola za tri doláre atď. Teda ako obrazy a umelecké diela, ale FALSE. NON VALIDE...“ Podobnú problematiku riešil v manifestácii s Hervé Fischerom *Ninnananna* (1973) alebo v diele *Biennale de Paris* (1975), ktorým bol inzerát s textom „Odpredám účasť na Parížskom bienále 1975. Dohoda istá, zn. Obchod s umením“, uverejneným v *Slobodnom slove* v roku 1974.

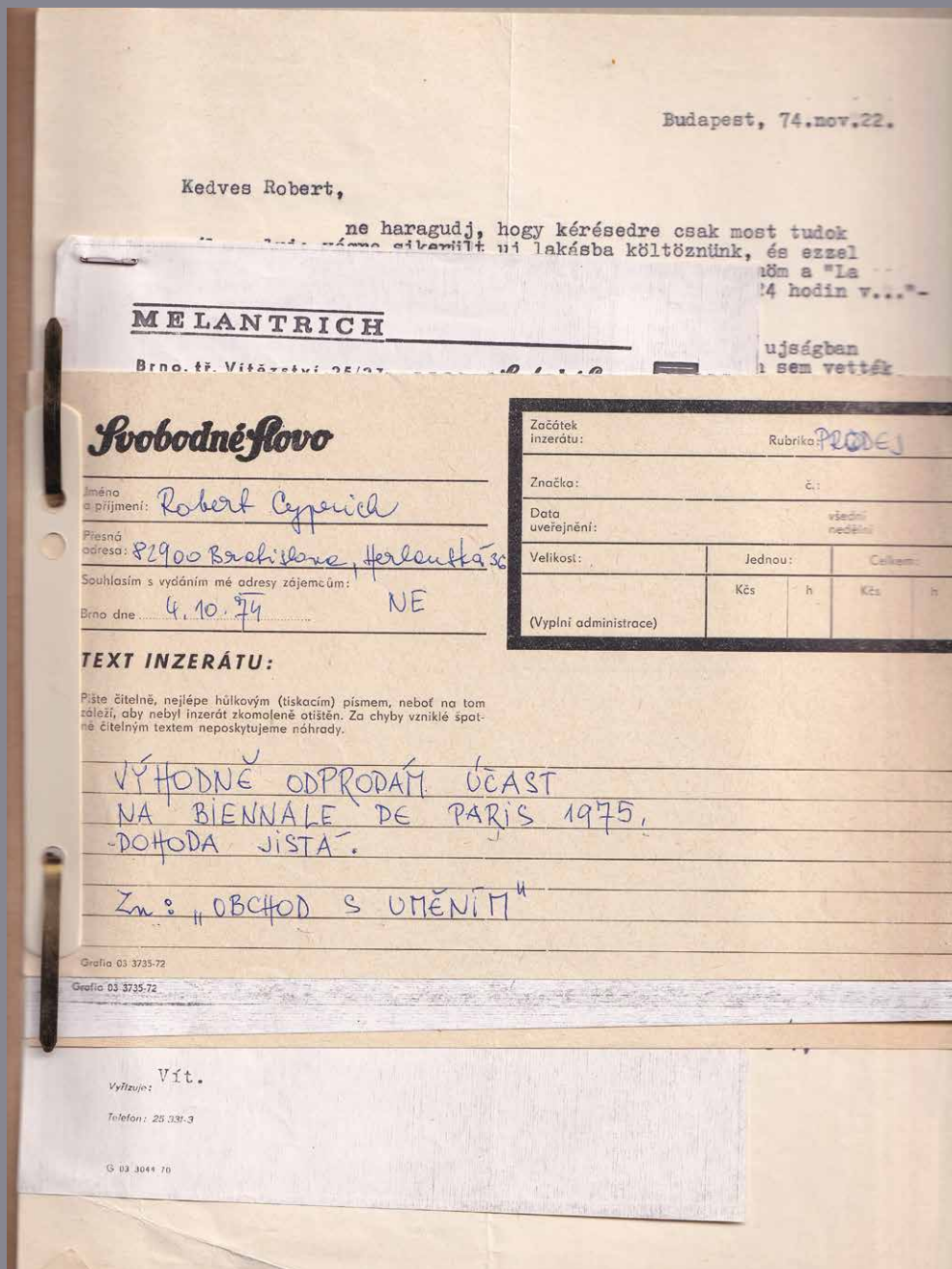
Kurátorský výber diel bol podriadený snahe poukázať na leitmotív charakteristický pre všetky obdobia Cyprichových aktivít, ktorý, ako píše kurátori, spočíva „... v autorovom hľadaní zmyslu umeleckej tvorby v komunikácii, ‚poetizácii‘ civilného. V jeho snažení vytvárať podnety a šíriť ich tak, aby samotná tvorba bola životnou praxou.“⁸ V tomto kontexte sa na výstave objavilo niekoľko zaujímavých diel, no pre tému poetizácie civilného azda najvýraznejšie dielo absentovalo:

⁵ Voľné umelecké zoskupenie, ktoré fungovalo ako otvorený súbor charakteristický svojou kolektívnou anonymnosťou.

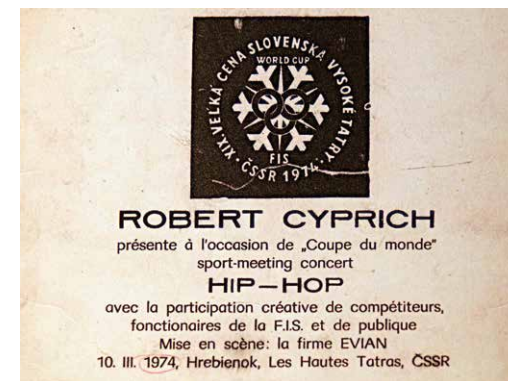
⁶ Text Arthura Moccina z novembra 1973 môžeme nájsť na plagátovej prílohe k akcii *24. hodín v...*

⁷ *Deň radosti*. Filmový dokument Dušana Hanáka, Československo, 1972, 64’.

⁸ Katalóg výstavy Experiment. Bratislava: sk.tranzit.org, 2020, s. 2.

Robert Cyprich: BIENNALE DE PARIS 1975, zn. OBCHOD S UMĚNÍM (inzercia), 1974, žiadosť o inzerát, dopis L. Bekeho ad. – 1 zložka – v nej 5 položiek rôznych formátov, 31,2 x 24,7 cm

Robert Cyprich a kolektív: Hip-Hop, Sport-Meeting Concert, Velká cena Slovenska v lyžovaní, Hrebienok, Vysoké Tatry, 10. 3. 1974

Prezentácia Ladislava Faga: ready-made '79. Tento procesuálny projekt vznikol v sedemdesiatych rokoch, keď Cyprich pravidelne navštevoval rodný Ružomberok s cieľom sprostredkovať súdobé či moderné umenie ľuďom z najširších vrstiev mimo akademického prostredia. Aktivity tohto charakteru neboli v Československu ničím neznámym. Už v päťdesiatych rokoch môžeme sledovať činnosť Vladimíra Boudníka v dielňach ČKD Praha alebo letné kurzy pre amatérskych výtvarníkov organizované napríklad Júliusom Kollerom. Cyprichove ambície však išli ďalej. Snaha utvárať životy konkrétnych ľudí budovaním ich osobnej kultúry vyústili do hľadania ideálu človeka danej doby, do „ready-made robotníka“. Cyprich tvrdí, „že on ako jediný môže čo-to ustrážiť na svedomí a profite tejto civilizácie, lebo nie on je len jej produktom, ale on je i jej autorom a tvorcom...“, ktorý neverí ani OFICIÁLNYM gestám kultúry, ale ktorý neverí ani v akúsi DRUHÚ KULTÚRU, lebo v nej vidí iba negatív onej oficiality, alebo lepšie povedané „zakázanú oficiálnu kultúru“: ktorý azda verí iba v OSOBNÚ KULTÚRU... z týchto aspektov i nazerám na tohto človeka ako na „ready-made“, ako na dvojramenné váhy, ktoré permanentne vyvažujú Ratio, rozum, logiku, poznanie racionálne a Irratio, inštinkt, intuíciu, empiriu, poznanie iracionálne.⁹ Tento ideál napokon našiel v jednom zo svojich najbližších ružomerských priateľov, Ladislavovi Fagovi, ktorého viedol k tomu, aby prehodnotil svoj pohľad na život i umenie. Cestu budovania osobnej kultúry tohto muža uzatvorili slávnostnou vernisážou v Čutkovej doline, ktorá mala podobu trinástich procesných zastavení završených hostinou na vrchu hory Šťastlivá. Nevystavením tohto diela kurátori obišli vrchol Cyprichovej edukačnej misie príznačnej pre celé sedemdesiate roky, a neotvorili tak diskusiu na tému sociálnych aktivít v práci nielen umelcov neoficiálnej alternatívnej scény, ale aj tých súčasných.

Krátko po realizácii projektu *Prezentácia Ladislava Faga: ready-made '79* nasledovala jedna z najznámejších, ale súčasne i posledných Cyprichových umeleckých akcií – *Extenzia* (1980). Uskutočnila sa v bratislavskom Divadle u Rolanda a jej podrobnú fotografickú dokumentáciu bolo možné vidieť aj na výstave. Jeho hľadanie sa neskôr presúva do teoretickej roviny, kde prostredníctvom analýzy diel iných umelcov formuluje vlastné otázky zamerané na existenciálne poslanstvo, úlohu umenia a umelca v spoločenskom systéme.

⁹ Z listu Roberta Cypricha Júliusovi Kollerovi, ktorý je datovaný 25. 7. 1979, SNG. Archív JK. IM 358/B1/496.

Medzi prezentovanými dokumentmi sa na výstave objavuje aj kópia záznamu z roku 1981 archivovaného Štátnou bezpečnosťou. Ide o správu *Performance, nový výtvarný směr, jeho rozbor a některé osoby zabývající se tímto směrem*, ktorú na základe informácií agenta VÁCLAVA (teoretika umenia Jiřího Valocha)¹⁰ spracoval npor. M. Dubrovay.¹¹ Kurátori vystavili materiál s týmto citlivým obsahom, ale v katalógu svoj zámer nevysvetlili. Môžeme sa pýtať: išlo im o pripomenutie infiltrácie ŠtB do prostredia alternatívnej výtvarnej scény? Alebo to bola snaha poukázať na fakt, že Cyprich bol objektom záujmu ŠtB a bol sledovaný i okruhom svojich blízkych spolupracovníkov? I keď neviem presne, kto bol nasadený na sledovanie Cypricha, faktom je, že len týždeň po spísaní správy *Performance* bol predložený oficiálny návrh na rozpracovanie Roberta Cypricha ako nežiaducej osoby pod krycím menom Považan. Na základe zložky archivovanej v Ústave pamäti národa vieme, že Cyprich sa musel zúčastniť na siedmich preventívno-výchovných opatreniach formou vynúteného styku. Napriek tomu, že podľa správy Cyprich oľutoval svoje protispoločenské jednanie a prerušil pravidelné styky s protištátnymi osobami, vo svojich aktivitách ďalej pokračoval.

Výber vystavených exponátov je vždy subjektívny a ostáva v rukách kurátorov. Vyrozprávanie príbehu konceptuálno-akčného umelca so širokým poľom záujmov, ako v prípade Roberta Cypricha, je nepochybne komplikované. Napriek faktu, že konceptuálne diela môžu byť náročnejšie na pochopenie a v mnohých prípadoch sa nevyhneme nutnosti ich „čítať“, výstava nebola zaťažovaná vyčerpávacími popismi, čo podporilo vizuálny zážitok z vystaveného. Rozmiestnenie exponátov, v ktorom sa striedali rozličné polohy autorovej tvorby, ale i jednotlivé médiá, udržiavalo pozorovateľa v napätí. Kurátormi vytvorená os mapujúca tridsať rokov autorovej bohatej činnosti pôsobila mimoriadne dômyselne. Nepochybne k tomu prispela aj čistá a prehľadná inštalácia zo sklenených panelov z dielne umelca Zbyňka Baladrána.

Dôležitou súčasťou výstavy boli kópie Cyprichových teoretických textov (napr. *Krédo syntalógie*, 1968; *Vážená pani, vážený pán*, Mladá tvorba, 1969; *Červený rok*, 1979; *Ex alio loco*, 1983; *Causerie o čase*, október 1980 a pod.), pôvodne publikovaných zväčša v samizdatovom náklade, ktoré boli voľne k dispozícii v malej improvizovanej čítárni.

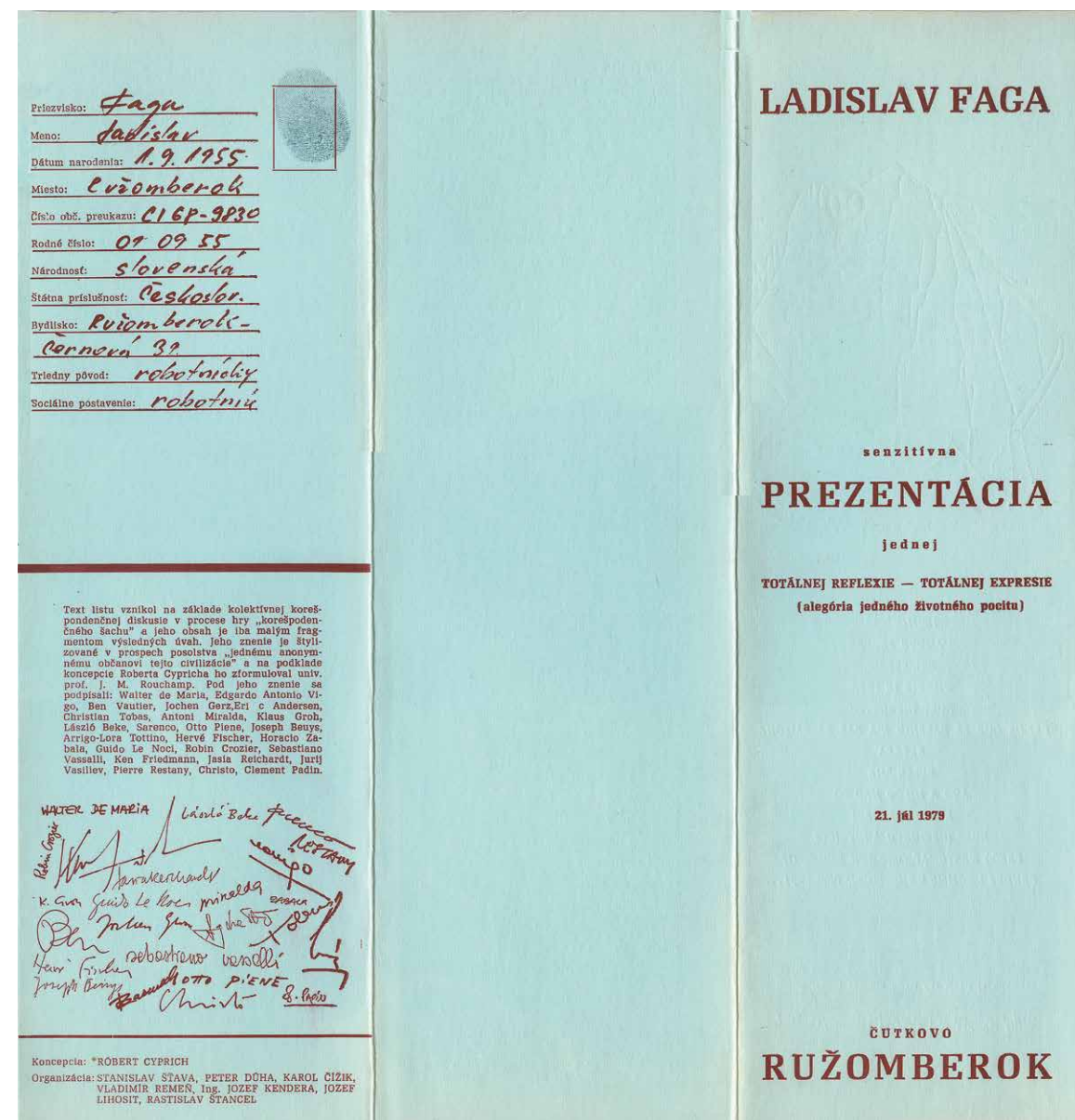
Zaujímavosťou je fakt, že Cyprichova tvorba nekončila pri písaní teoretických textov. V osemdesiatych rokoch stále pociťoval absenciu umelecko-historického periodika, a tak sa chopil iniciatívy a prostredníctvom vlastnej edície P.A.N (Pro Arte Nova) vydal a samizdatovo šírila trinásť zborníkov. Teoretickými štúdiami, rozhovormi, manifestmi domácich a zahraničných autorov (napr. Vito Acconci, Gina Pane, Ilja Kabakov, Trisha Brown, Ján Budaj, Vladimír Havrilla, Milan Knížák) sa vrátil k pôvodnej idei zo šesťdesiatych rokov.

Významným momentom výstavy bol paralelný participatívny projekt *Extenzívna situácia*, v ktorom dostali priestor mladé umelkyne a umelci, aby nadviazali a súčasnou optikou rozpracovali Cyprichove myšlienky zachytené v jeho teoretických a umeleckých konceptoch.

Azda najvýraznejšou intervenciou bolo intermediálne dielo Kataríny Kafránkovej a Michala Huštatyho, ktorí aktualizovali Cyprichov *Čas slnka* (1969), keď svetelnou projekciou menili intenzitu jasú galerijných priestorov. Súčasťou bola aj audiovizuálna stopa vychádzajúca z textu s rovnomenným názvom. Akcia realizovaná pod holým nebom tak dostala novú podobu a hoci sa stala súčasťou inštitucionálnej prevádzky, nestratila na význame. Zuzana Husárová spoločne s Ľubomírom Panákom nadviazali na Cyprichov záujem o oblasť programovania, keď

10 K odhaleniu identity agenta Václava pozri VODRÁŽKA, Mirek. *Výtvarné umění a jeho subverzní role v období normalizace*. Praha: Centrum pro dokumentaci totalitních režimů, 2019, s. 94.

11 Záznam Státní bezpečnosti číslo VN-10723/2-/81, zo 6. marca 1981. Originál v Archíve bezpečnostných zložiek.

Robert Cyprich: *Prezentácia Ladislav Faga*, 1979, pozvánka, farebná tlač. Súkromný majetok. Repro: Daniela Šiandorová

Katarína Karafová – Michal Hušťaty: Čas slnka, 2020, screenshot z videa

Katarína Hládeková: Túlavé psy v revíri „estetické rezervácie“, 2020

Miroslav Tóth: S'ihmon – CYPRICH, 2020, A strana: 25510 | 4 |956, 27: 42, B strana: 659 |4|01552, 27: 43, MC kazeta

prostredníctvom neurónovej siete generovali texty vychádzajúce z autorovho príspevku *Event One: Computer Arts Society*, ktorý mal byť súčasťou nultého čísla časopisu *Experiment*. Katarína Hládeková v práci *Túlavé psy v revíri „estetické rezervácie“* reflektovala autorovu záľubu v chove šľachtených psov – kokeršpanielov – a experimentálny hudobník Miroslav Tóth realizoval zvukový objekt – MC kazetu s autorskou nahrávkou *S'ihmon – CYPRICH*. Plánovaná performance Martina Toldyho *Altruizmus „kumšaftu“* sa v dôsledku pandemických opatrení neuskutočnila.

I keď je výstava výborným exkurzom do rôznorodých polôh Cyprichovej tvorby, treba kriticky poznamenať, že to, čo chýba, je teoretické zhodnotenie. Je škoda, že trojica kurátorov neponúkla rozsiahlejšie kritické zhodnotenie, ale len obecnú charakteristiku Cyprichovej tvorby v podobe úvodného medailónika v katalógu. Prekvapuje to o to viac, že výstave predchádzal dlhý výskum sprevádzaný návštevou viacerých generačných pamätníkov a ich archívov. K prehĺbenej reflexii Cyprichových individuálnych či skupinových aktivít môže pomôcť sprievodný program, predovšetkým on-line diskusia moderovaná Paulínou Morganovou z pražského Vedeckovýskumného pracoviska AVU, na ktorej sa zúčastnili domáce a zahraničné teoretičky Klara Kemp-Welch, Zsuzsa László, Mira Keratová a Jana Pisaříková, zaoberajúce sa problematikou stredo- a východoeurópskeho umenia šesťdesiatych až osemdesiatych rokov 20. storočia. Zaujímavým by mohla byť aj realizácia verejnej (on-line) diskusie s generačnými vrstovníkmi Roberta Cypricha.

Žiaľ, výstava nesúca rovnaký názov ako nikdy nezrealizovaný projekt časopisu má podobný osud. Covidová pandémia zapríčinila, že len niekoľko dní po otvorení bola zavretá. Aj keď je pozícia Roberta Cypricha nespochybniteľná, zostáva aj ďalej jednou z najzáhadnejších postáv generácie konceptuálno-akčných umelcov 20. storočia. Výstava *Experiment* priniesla ďalšie fragmenty do skladačky jeho života a diela a je na ďalších bádateľoch a bádateľkách, aby reagovali na podnety, ktoré priniesla, vrátane kladenia nových otázok i prehodnocovania doteraz známych informácií. Postupným spájaním týchto čiastkových výskumov, no najmä odhaľovaním sietí vzťahov, ktoré celý život budoval, sa možno raz v budúcnosti dočkáme monografického spracovania jeho diela.

Daniela Šiandorová (nar. 1996) vyštudovala pedagogiku výtvarného umenia na Trnavskej univerzite v Trnave. V roku 2020 ukončila magisterské štúdium obhajobou diplomovej práce na tému *Teoretické a výtvarné dielo Roberta Cypricha v kontexte doby*. Od roku 2017 pracovala ako galerijná pedagogička v Slovenskej národnej galérii a Schaubmarovom mlyne. V súčasnosti je stážistkou v pražskom centre pre súčasné umenie MeetFactory. danielkasiandorova@gmail.com